

ՂԵՔԱԳԻԿ

ՀՈԱԿ ԹԵԿՆԱԾՈՒՆ ՊԱՇՏՊԱՆՈՒՄ Է ԳՅՈՒՂԱԳԻՆԵՐԻ ԸՆԹԱՏՎՈՒՄ

Մարդկությունը կոադա-
սուրյան փուլը վաղուց է
հաղթահարել: Երկրագնդի
վրա հիմա ԵՄԻ էն զարգացման
այն դեռես նախնական Երջանում
զսնվող հավաքականությունները,
որ առայժմ աղոթում են տնտեսաբա-
յին կենսածեղով ու Եարունակում
են երկրագնդի զանազան Բարեղեն
անճոճությունների, իբրև աստծո:
Բայց եթե այդպես է հոգեւոր կյան-
ում, ապա նույնը չի կարելի ասել
Բողոքական ոլորտի մասին: Ավա՜ղ,
փորձը ցույց է տալիս, որ նույնիսկ
Բողոքական երկրների ու ժողո-
վուրդների մեջ վերացած չէ առան-
ձին Բողոքական այբերին կուտ
դարձնելու նախամարդու «հիվան-

քունն առավել ընդգծվում է նա-
խընթացական այս օրերին: Բողոքա-
կան ուժեր եւ այբեր կան, որ Եահա-
րկում են երբեմնի բարեկեցիկ կյան-
քի կարոտախաչը, խոստանում «նոր
միություն», իրեն էլ հիանալի հաս-
կանալով, որ դա անհնարին է ի՛նչ
փույթ, կարելու այս դառին մարդ-
կանց խաբելն ու ծայրեր Եահելն է:
Ուրիշները, որ Բարեկեցության
«հղամարդկայնությանը» 10 Եարի
խոսքի տերն էին քախսի Եակից
դուրս չէին գալիս, ժամանակ առ
ժամանակ ծիլակելիս էլ օվսան-
նաներ էին երգում նախկին ռեժի-
մին, հիմա «փրկչական» կեցված-
քով հրապարակ իջած մեղավորնե-
րին դաստնելու, երկիրը Եենացնելու

քիտ կամայականությունը դարձել
դեռական Բողոքականության
հասցված վարձագիծ, հիմա հան-
կարծ խոսում են օրենքի իշխանու-
թյուն հաստատելու, սահմանադրա-
կան կարգը «վերականգնելու» եւ
այլ արժեքների մասին: Արի ու Տես
նույնիսկ այսօրիսներին կուտ
դարձնողներ կան, նույնիսկ սրանց
չեն ուզում հարցնել ի՛նչ էի անում
Տարիներ Եարունակ, ո՞վ էր ձեր ձեռ-
ը թողողը, անեի Բ...
Յովակի է, Տխուր: Առաջիկա ըն-
թությունները Բողոքական հասու-
նության Բնություն են լինելու որչ
ժողովրդի, բոլոր ընթացողների համար:
Կուտե՛ր մի Ետեղծե՛ք ձեզ համար, բո-
լոր կուտե՛րը, միեւնույն է, Տաղալ-

ԴԵՍԿՐԻՍԻՆԵՐ

ԲՈՒՐ ԿՈՒՄԵՐԸ ՏԱՊԱՎՈՒՄ ԵՆ

դությունը» Բանի՛ Բանի՛ այդպիսի
կուտե՛ր են Տաղալվել հազարա-
մյակների ընթացում, Բանի՛ Բանի՛
անգամ է դարձվել, որ այդպիսի
«անենագործների» փուն փառը օ-
ճառի ղողոթակ է, թվացյալ «վեհու-
թյունը» զանգվածների կուտության,
Տգիտության, իննախաբեության
արդյունք, ոչինչ ավելի: Անօգուտ:
Մարդիկ դեռ Եարունակում են եւ, ա-
վար, երեւի դեռ երկար կԵարունա-
կեն իրեն իրենց համար Բողոքա-
կան կուտեր Ետեղծել, կուտար
հավասալ նրանց «փրկչական» ա-
ռաւելությանը դասեր չԲողոքելով նա-
խորդ կուտերի Տաղալումից առա-
ջացած հուսախաբություններից: Ե-
րեւի դառը ճեմարություն կա այն
բանում, թե դասնության միակ
դասն այն է, որ մարդիկ դաս չեն առ-
նում դասնությունից: Մի՛ թե այդ-
պես չեղավ ձեզ հե՛ն ընդամենը մի
8-10 Եարի առաջ, երբ հարյուր-հա-
զարավորները կուտ դարձին երեկ-
վա Բողոքական նորելուկներին:
Ո՛ր են հիմա նրանք հեռացան գլ-
խառակ, գրեթե բոլորի կողմից լի-
ված, իրենցից հե՛տ թողնելով անա-
յացնող հուսախաբություն ու եռա-
ցող Ետելություն: Դաս առե՛լ են
այդ Տխուր, Եաս Տխուր իրողությու-
նից: Ի՞նչ դիտարկումներով ոչ: Հիմա
էլ Տենդորեն նոր կուտեր են ման
գալիս, հիմա էլ ուրիշներն են փո-
ծում «գարգառել» չեղած արժանի-
ներով, վերագրել երկիրը «փրկողի»
ազնիվ մղումներ: Ինչն է դեռ միա-
միտ են, Բողոքական մասնողու-
թյունից հե՛տ, ինչո՞ք ս են բույլ
Տալիս, որ Եահարկեն մեր այդ միա-
միտ հավասալ: Այդ Տխուր իրողու-

սին խոսումներ են Տալիս: Ամոք է
դարձադաս, որովհետեւ դարձյալ
խաբեություն է Բայց գարիտերի
կենսադայանների բերումով ա-
ռողջ դասելու ընդունակությունը
կորցրած մի հասարակական Եեր
կա, որ հավասում է այս հե՛տաքին:
որդես հոգի օրորող Բողոք մեղեդու
վերհուտ, եւ դարձյալ կուտ է դարձ-
նում այնպիսիներին, որոնք հրապար-
ակ են իջել ամենեւին էլ ոչ իրենց
«փրկելու», այլ սեփական հավակ-
նություններին հազուր Տալու, մեղ
անճնական խնդիրներ լուծելու
մղումներով: Երողները, որ սավո-
նարության մղե՛ռանդությանը ամա-
յացել են այս երկիրը, անդասե-
լիությունը, սանճարձակությունը,

վում են: Կուտար մի գնացել սին
խոսումների, հին ու նոր գայլերի ե-
Տեից: Ընթեր խղճի թելադրանով,
ազատ կամով, մի թույլ Տվե՛ք, որ թու-
նան մեզ վրա, թելադրեն, դար-
Տարդեն, կաճառեն, սահարկեն: Վա-
նե՛ք, դուրս մղե՛ք ձեր միջի սարուկին,
եղե՛ք ազատ Բողոքացի, եւ այնճամ
արճանի կլինե՛ք ազատ, բարեկեցիկ
կյանքի: Արախվե՛ք, Բանի դեռ ուտ չէ,
Բանից հե՛տադայում ուրիշ ոչ ոք ի-
րավում չե՛ն ունենալու մեղադրել
ձեզից բացի: Լազրողի իմ դարճն
են համարում զգուճացնել գոնե ըն-
թեղողներին, որ հե՛տ չասեն ինչ ո՛ւ
չզգուճացրի՛ք, եւ կարողանամ դա-
Տասխանել ինչ ո՛ւ չլսեցի՛ք...
ԳԱՏԱՆ Ե ՄԱՏԱՅԱՆ

Ուսանողները զայրացած են «Հայֆի» հրատարակումից

«Հայֆ» թերթում Տիանություն կար-
դացիներ Հարություն Գրիգորյանի
«Ազգային Լենդոր» գրությունը,
որն ուղղված է Եականավոր դասնա-
բան, երեւանի դեռական համալսար-
անի հայոց դասնության ամբիոնի
վարիչ, դոկտոր, դոկտոր, Եակադե-
միկոս Լենդորու Խուրուրյանի դեմ:
Ազգից հայՏենե՛ք, որ Հ Գրիգորյանը
դիտարկողալ աղավաղել է Լենդորու
Խուրուրյանի անունը դարձնելով
Լենդոր: Եճանագից այդ ճեմնածու-
թյանը նա խղճուկ փորձ է արել սս-
վեր գցել վասակաճաս գիտնակա-
նի վրա: Նրա հորինվածը վերաբե-
րում է երեւանի համալսարանում Լ
Խուրուրյանի ազգային գաղափար-
ախոսությանը վերաբերող դասա-
խոսություններին: Հ Գրիգորյանի Տե-
սական հիմքը Լ Տեր Պեճուրյանի
գիտության հե՛տ անելություն չունե-
ցող, «Դասնությունը կեղծ գիտու-
թյուն է» եւ «Ազգային գաղափարա-
խոսությունը կեղծ կաճեգորիա է»
մեզանում վաղուց դասադարճված
հակազգային Տեսությունն է: Տե-
նում են, որ նյութի հեղինակը դաս
չի ասել Լ Տ. Պ. ին յստիվ դասա-
դարճող բազմաթիվ ելույթներից: Ա-
սում են կարմիր կուլը կաճին փոխե-
լու ընդունակություն չունի:
Ավար, Լ Խուրուրյանի բազմա-

թիվ հողվածները, հրատարակային
դասախոսությունները եւ հասկա-
դես «Հայկական հարցը» մեճարճել
ուսումնասիրությունը նոր խոսք էին
այդ աղադարճում եւ մեճ հավանու-
թյան են արճանագել ընթերցող հա-
սարակայնության եւ հասկադես ու-
սանողության կողմից: Ինչո՞ք երե-
րում է, դա հանգիտ չի Տալիս մեր
վա՛յ հեղինակին եւ նրա մեջից
կանգնած «Տեսարաններին»:
Հ Գրիգորյանը նուս է, որ Եակադե-
միկոսն իր դասախոսությունները
բաճանում է իր ուսանողներին, որ-
դեսից «նրան լավ յուրացնեն» եւ
դանով էլ Բնություն հանճեն:
Հանրահայտ է, որ բուհական ուսում-
նառության դրոցնում սա բնակա-
նոն է, եւ եթե հեղինակը դա արաս
կամ դարճարան է համարում, ա-
ղա սիողված են կասկածի Տակ
անճել որե՛ն Տեղ նրա կրթություն
սացած լինելը, անվազն կարգին
կրթություն սացած լինելը: ՀՀԵ ա-
կան երիտադարի անփառունակ Տի-
րադեսությունը բերեց այն բանին,
որ դեսությունը չի կարողանում ա-
ղաիովել ոչ միայն բուհական, այ-
լեւ դողոցական դասազրե՛րի
Տղազրությունը: Բացի այդ, գիտնա-
կան դասախոսներն իրենց Տեսակե-
ճերն ուսանողությանը լավագույն

ճեղով հասցնելու, նրանց ուսման
գործին նդասելու համար ճիտ կեր-
ողվ ընթեր են նաեւ ուսուցման այդ
եղանակը, որն ընդունված է ամբողջ
Եախարում: Ավար, Լ Խուրուրյանը
միտ է յրաքանել է ուսանողների
իմնուրույն մճածելակերտի զարգա-
ցումը, նրանց Տվել սեփական զա-
ղափարներն արճահայՏելու լայն
հե՛տարկություն: Նա դասադանու-
թյան կարի ամենեւին չունի: Մենք
նրա վերջին Տարիների ուսանողները,
զայրույթ են հայՏնում նման ան-
դարկեճ հրատարակումների առ-
թիվ:
Մեր սիրելի դասախոսը եւ ուսու-
ցիչն ազգային կրթություն է Տվել
մեզ, Տարիներ Եարունակ եղել է մեր
կողմին: Եաս բան են սովորել նրա-
նից եւ Եարունակելու են սովորել:
Թող ոչ ոք չփորճի հոճը հողվից
դասադանելու անագնիվ փորճեր
կասարել: Դրան դասադարճված են
ճախողման:
Երեւանի դեռական համալսար-
անի դասնության Ֆակուլտեճի
Ուսանողներ
Հ. ՄԱՔՏԻՐՈՍՅԱՆ, Ա. ԲԱՆԱՅԱՆ,
Տ. ԲԵՃԱՅԱՆ, Ա. ՖԱՐՄԱՆՅԱՆ,
Տ. ՄԱՐՏՅԱՆ, Ա. ԴԱՐՅԱՆ, Եւ
ուրիշներ (ընդամենը 50 սու-
րազրություն)

Գրիգոր Պեճուրյանը ՀՈԱԿ Եանրադեսական վարչության անդամ է:
Մեճանական ընթերցող ՀՀ Աճ դասադանություն թեկ-
նածու է Արմավիրի մարզի թիվ 36 ընթերցարանում:
Ծնվել է 1958 թ. մայիսի 24-ին, Եջմիածնի Փարաբար գյուղում: Ա-
վարճել է Երեւանի դոլիճեխոսիկական ինճիտուճ եւ Մոսկվայի ա-
խաճանի եւ սոցիալական հարաբերությունների Եակադեմիան (նախ-
կինում ՀԱՄՄ-ի Եակադեմիան): Աճխաճանային գործունեությունը
սկսել է Դիմում: Հրադեցրել է Տարբեր դասախոճանաճու դասնոճներ
Դիմի Միճճերողը, Յալթա Բողոքներում: Դեկավարել է Տեղի Եա-
րավային Եաի հողոցարանական ճիմարարության Տեսուց: Հայա-
ճան վերադանակով անդամագրվել է Ուսմակար Ազատական կու-
սակցությանը, որի Երջանակներում ճավալել է Եակիվ հասարակա-
կան գործունեություն, հիմնադրել է մի Եարվ կուսակցական Եակուճ-
ներ Երեւանում եւ մարզերում: Ամուսնացած է, ունի 2 որդի:

Նախընթացական ծրագրից

Ամբողջովին դասադանում են
ՀՈԱԿ-ի նախընթացական դլաճ-ճումի
հիմնադրությունները, որոնք արճահայճում
են մեր ժողովրդի եւ ոչ թե նրա մի մա-
սի Եահերը, հողաճարակեղված են Տե-
ճությունն ազատականացման հեճ,
միճանական ունեն ժողովրդի Եահե-
ր դասադանելու սոցիալական Եակ-
իվ Բողոքականություն իրականաց-
նելու ուղղվածություն, զերճ են ճա-
րաիեղությունից եւ յմբային Եահե-
րից:

1. Գյուղում վերականգնել զազա-
մասակարարումը, կայուն եւ աճա-
նունակ հեռախոսակաղը:
2. Բարելավել առողջադաիական
հիմնարկների, բուճեճերի գործու-
նեությունը իրականացնելով օրենվ
նախաճեղված անվճար բուճոզնու-
թյուն:
3. Ուճադություն դարճնել գյուղա-
կան դողոցների անվիթար վիճակին:
Վերականգնելով գյուղական ուսուցիչ
արճունությունները աղաիովել գյու-
ղական դողոցները ուրակալ կադրե-
րով:
4. Գյուղերում սեղծել Տեղեկաճա-
կան ու Եուկայազիճական, մասնազի-
ճական խորհրդաճական ճառայու-
թյուններ: Որոճեզի գյուղացին ճամա-
նակին իմանա Տրամադող վարկերի
դայանները, ճամկեճները, ճիտ
կողմնորոճի գյուղմբերների դաիան-
բարիկ հարցներ:
5. Վերանայել գյուղմբերների ար-
ճահանման եւ ներկման հարկային
հողաճականությունը: Մեղծել բարե-
դաս դայաններ գյուղաճեճեսու-
թյան զարգացման համար:
6. Ներգողվել օճարելրյա ներ-
ողներին գյուղերում սեղծել վերաճ-

Եակող ճեմնարկությունների մեճ
ցանց, գյուղացին դեճ է աղաիով լի-
նի, որ իր արճադարճը ճամանակին
մբերող կա:
7. Մահմանամբ գյուղերին դեճ է
Տրվեն հարկային արճունություններ
(քի եւ հողի վարկերի արճոնյալ դայ-
մաններ):
8. Տեղական իննակառավարման
օրենվում հուսակեցնել համայնի բյու-
րեի լրացման եւ ճախճման մեխա-
նիզմները:
9. Խրանել աղաիովազական ըն-
կերությունների հիմնումը գյուղերում
աղաիովազելով գյուղացուն բնա-
կան աղեճերից (Երաճ, կարկուտ, ցր-
ճահարություն):
10. Մճակել ՀՀ գյուղաճեճեսության
զարգացման ուղմավարական ճա-
զիր եւ ներկայացնել Միողոճ-Հայաճ-
ճան Տեճական համաճողովի Բն-
նարկմանը:

Գ. Մանասյանը հրաճարվում է դողոցի Տեղեճներից, վերջիններս էլ՝ ուսուցիչներից

Կոճայի մարզմեճարանի կրթու-
թյան վարչության դեճ Գազիկ Մանա-
սյանն իր նախընթացական Բողոքու-
թյունն սկսեց դողոցներում ճողա-
կան ժողովներ հրավիրելով: Տեղեճ-
ներից Տեղեկացան, որ դողոց մճե-
լուն դեճ կրթության վարչության դե-
ճը կճուկ նախազգուճացնում է եթե
չաղաիովեն որոճակի թվով ճայներ
ընթերություններից հեճ իրենց հեճ չի
աճխաճի: Հրահանգն ի կաճար աճե-
լու գործընթացում Գառնիի թիվ 2 դող-
ոցի Տեղեճ Թերեզա Պեճուրյանն ար-
ղեն իսկ հրաճարվում է զաղափարա-
կան հակառակողներից: Երիտարող
ուսուցիչներից մեկին նա առաջար-
կել է ազատման դիմում գրել:

Իր հավանություններին թերաիա-
վաճությանը վերաբերող թիվ 60
ընթերարածի ընթողների մոճ լիար-
ճել մրցակից երեւանի նդասակող
հայճարարում է, որ ընթերադայարում
վայելում է Կոճայի մարզմեճի հողա-
նավորությունը: Ավելին, Գ. Մանասյան
նի ասելով, իր ընթերություն դեղում
մարզմեճը դասաճուճում է հրաճարա-
կան Տալ: Այս հանգամանց Վիթուր-
թյան մեջ է գցել ընթողներին, Բանի
որ Գ. Մանասյանն ընթերադայարն սկ-
սեց իբրեւ լրացահայճված դաճնակ-
ցական, այնուհեճեւ Բողոքությունը
Եարունակեճ «Եամիթաճի» կարգա-
խոսներով: Միա դրանցից մեկը, «Հայ
ճղամարդը դեճ է հասկանա, որ ա-
խարիում ամենահողաճարիմ եւ ամե-
նակրկուս կինը հայ կինն է. եթե... Բեզ
սիրում է»:
Ընթերական օրենագրի 111-րդ հողվա-
ճի առաջին կեճի դաիանգրվ. «Այն
թեկնածուները, ովքեր դեճական եւ
Տեղական իննակառավարման մար-

մինների աճխաճակիցներ են, զանց-
ման դաիից մինչեւ ընթերությունների
արդյունների դասնական հրատա-
րակումն ազատվում են իրենց դասնու-
նական դասակարանությունները կա-
ճարելուց»: Գ. Մանասյանը օրենքի
դաիանքին անճեղյակ լինելով է
զուճարներ հասկացնում կամ յոսասու-
նում հասկացնել դողոցներին: Իսկ ե-
թե զուճարը մարզմեճարանի բյուրեից
չէ, աղա կրթության վարչության դե-
ճին դեճ է հայճնի լինել, որ օրենք
դասաճավորության թեկնածուին
արգելում է նաեւ բարեգործությանը
զբողվելը: Մինչդեռ, Գ. Մանասյանը
Գառնիում Եարունակում է իր Տեղադ-
րած հեռուճասանճեճայի «ճիմնոն-
ճաճային» աճխաճանները, որոճեզի
մայիսի 31-ին իբրեւ դասաճավոր
հարցով դիմի իր ընթողներին՝ «Ո՞վ
է այդան բան արել գյուղի համար»:
Գ. Մ.

Վանո Միրադեղյանը, մյուսները և սալուցցիների սեղական հայրենասիրությունը

Ինչո՞ւ է համրաբնակչության կուսակցական ներկայացուցիչը և բազմազան, այնպես էլ՝ նրա մարզերը, որոնցից յուրաքանչյուրն ունի իր առանձնահատկությունը: Այդ ամբողջ ներկայացուցչությունը՝ Սալուցի մարզը, որն ընդգրկում է Իջևանի, Ներսիսյանի և Բերդի Երևանի, Նոյեմբերյանի ու Բերդի Երևանի, առանձնահատկություն է իր առաջատարականացված մասնագիտություն ունեցող, հիմնականում գյուղական բնակչությամբ, կենտրոնից կտրվածությամբ և դրանով դարձնելով «սեղական» սեղականությանը և այլն: Ի սարբերություն մյուս մարզերի մինչև 25 տոկոսի հասնող կողմնորոշված և կայուն ընթացակարգով, այս մարզում «լողացողների» բանակը բազմաթիվ է: Եվ հետևաբար բոլորովին էլ դասահական չէ, որ, ինչպես վկայեցին մարզկենտրոն Իջևանում, մարզ այցելած գրեթե բոլոր կուսակցությունների ներկայացուցիչները հայաստան է են, որ Սալուցի մարզի հետ լինելու համար ինչ-որ բան կառուցվում է մարզի երեք ընտրատարածներում առաջադրված թեկնածուներին, առաջ ադա առումով առանձնահատկ է հասկանալի «առաջադրված սերիալների» հերոս դարձած նախկին ԵՊ նախարարը: Թիվ 75 ընտրատարածում առաջադրված Վանո Միրադեղյանի հույսը Նոյեմբերյանից սեղական հայրենասիրություն է: Մարզի սարածում մեր Երևանի տղամարդկանցից հետո մնում է միանգամայն արժանազատ, որ նախկին ԵՊ նախարարը չի սխալվել իր հաճախելու առաջադրվելով ոչ թե Երևանի մեղավորների հիշեցնող որևէ ընտրատարածում, այլ հայրենի հարազատ Երևանում, որի վրա էլ, ի դեպ, կառուցված է ՀՀ վարչության նախագահի նախընտրական ռազմավարությունը:

մեջ», նախընտրական բուկլետում ավելանում է նրա հայրենակցից և գրական Ֆրանս Մաթեոսյանը, իսկ նախածեղծող խումբը գծում է երկու ճանապարհ կամ ընտրել ՀՀ առաջնորդին, «նենգությունն ընդդիմացողին» ու «սաղանդավոր գրողին» և Երևանի կամ չընտրել նրան և «ընդառաջ գնալ խեղճությանը, հանդուրժել հալածանքները, դառնալ ձեռնասուր ու անընդհատ ստրկանալ կորցնելով մարդավայել արժեքը վերջին հույսը և չեսնել երկրի խաղաղությանը ստատուցող վստահություն»: Ինչպես ասում են, այսօրվանց հետո դե ել ու, հարգելի ընտրող, մի ընտրիր: Ի դեպ, Վանոյի նախընտրական ողջ բուկլետը խառնուրդ է Միրադեղյանի ողջ հույսերի ու գործելանքի: Այն կառուցված է բանաստեղծական խոհափիլիսոփայական ոճով, որտեղ կարծիք գծի մասն անցնում է ընտրողների մեջ սեղական հայրենասիրություն վերաբերմանը, նրա (ի դեպ) բացահայտված) ձգտումը: «Ամեն անգամ Լոռի գնալով ես զգում եմ, որ հիվանդանում եմ սեղական հայրենասիրությամբ և երեք օրից Երևանի ու Արարատյան դաշտի գոյությունն ինձ բնական է անհրաժեշտ», այսպես է սկսվում գրող Վ. Միրադեղյանի խոհեմից մեկը գյուղացի կնոջը գրված Միրադեղյանի նկարին ներդրանակ:

Ի դեպ Նոյեմբերյանից Իջևան ճանապարհին ընկած գյուղերում յուրաքանչյուր անգամ փոքր, չգործող փայտաշեն կողակի վրա Վանոյի հանրահայտ կեղծված նկարն էր «Քվեարկիր հանուն հայրենիքի» կոչով (մի գյուղում նույնիսկ գոմի դռան վրա էր փակցված նկարը): Միրադեղյանի ծննդավայր, Նոյեմբերյանի Երևանի սահմանամերձ Կոթի գյուղը հնարավոր չեղավ հասնել, դրա փոխարեն, նախկին ԵՊ նախարարի նկատմամբ բնակչության վերաբերմունքը ճշտելու հարցումներ արվեցին գյուղերում, Երևանում ու նաեւ ուր Վ. Միրադեղյանի նախընտրական արագաբաժին ավելի մոտիկից ծանոթանալու ակնկալով նրա նախընտրական Երևանում: Եվ չնայած ընտրություններին ընդամենը մի ֆանի օր է մնացել, Նոյեմբերյանի հյուրանոցի շենքում սեղականացված Երևանից հարգարման փուլում էր: Եսարում հանգիստ վիճակ էր, Երևանից եկած հերթադասարանի թվում էր նաեւ ԱԺ ժամանակ, ՀՀ ներկա ցուցակի 7-րդ հորիզոնականը զբաղեցնող ուր Վ. Ֆայոյանը: Ես սեղականացրեց, որ Վ. Միրադեղյանի նախընտրական հանդիմունքները գյուղերում բացակայում էին ընթացում: Ամենամբ թեկնածուի հետ զրուցելու հնարավորություն չընձեռնվեց նրա Երևանում գտնվելու դասճանապարհում:

Փոխարենը, ուր Ֆայոյանից սեղականաց, որ իրենց թեկնածուն արդեն իսկ ունի 70 տոկոսից ավելի ընտրականացված, ֆանի որ «Վանոն առաջին անգամ է ընտրվում հայրենիքում»: Ի դեպ այդ «ցուցակից» ճշտելու նպատակով ուղղակի փողոցներում արված հարցումները մոտավորապես մաթեմատիկական վերաբերմունքով կանխագուշակումները: Համեմատյան դեպք, չկար այն ակնհայտ բացահայտում ու հաճախակի կոչերով հուզական ելույթները, որոնք նկատմանը, սեղանից բաց դուրս ելույթները և զուտ էին իրենց ժամանակահատվածում, նաեւ այն ժամանակ, երբ խոսքը վերաբերում էր կուսակցություններին:

Կոթի «Վանոյի ենթաբաժնի» մայրաքաղաք

Ինչ վերաբերում է Վ. Միրադեղյանի ինչ թե բաց լուրջ համարվող մրցակիցներին, առաջ վերջիններս եւս հիմնականում սեղական հայրենասիրության վրա են կառուցել իրենց «խաղը»: Առաջադրված մյուս 10 թեկնածուները (ինչպես հայտնի է, թիվ 75-ում ի սկզբանե առաջադրված էին 17 թեկնածուներ, որոնցից 6-ը, այդ թվում ՀՀ անդամ, ԱԺ ժամանակավոր, Վանոյի Ամբաստանի մանկության ընկեր Վասիլ Զիլինկի-րյանը, բացարկ են հայտնել) ծնունդով սեղանից են, եւ յուրաքանչյուրի «հույսը» իր գյուղն ու հարակից գյուղերն են: Այդ իմաստով, Կոթի, Բարեկամավան, Երևան, Զաքեյան, Բաղանիս, Ոսկեվան գյուղերն ընդգրկող «Վանոյի ենթաբաժնից» բացի սեղանից են նաեւ ուրիշ «ենթաբաժնիներ», օրինակ, Բազմաբաժնի գյուղացիները: Հարավից 5-6 գյուղերով ՀՀ նախագահի համար մյուս խոցելի սարածներից մեկը նաեւ Երևանի ամենամեծ Կողբ գյուղն է, հայրենիքը միանգամից 4 թեկնածուների՝ սեղանակներ Վրեժ Արոյանի, «Միասնություն» դաշինքի կողմից առաջադրված Արաբաբեյան Բաղանի, եւ հանրապետության մասսաթուղ հայտնի, Ֆայոյան գեղատարածության բանգարանի սնորհն Լավրենտի Բարսեղյանի ու ԱԺ ժամանակավոր Ռաֆիկ Դազիյանի: Թիվ 75 ընտրատարածում ընդգրկված են նաեւ Իջևանի ուր գյուղեր, որտեղ առավել բացահայտված կուսակցություններ ունի գեղատարած գործարար Իլիկ Բեգլարյանը: Թիվ 75 ընտրատարածի մանրամասն նկարագրությունը բոլորովին էլ դասահական չէ, երբ նկատի ունենանք նույն Միրադեղյանի բուկլետի խոհական մեթոդը մեկը: «Հայաստանը իր խորությամբ է երկիր: Հայաստանը մանրամասն սիրելու հայրենի է և այդպես մանրամասն սիրելու դեպքում մեկ չէ, և

սը կյանք չես ստանի»: Հետևաբար, այդպիսի մանրամասն նախընտրական ռազմավարություն ու աշխատանք էլ ստատում է ՀՀ առաջնորդին (թեև արդեն երկու օր է մնում), իր համար ճակատագրական այս ընտրություններում նա ստիպված է մանրամասն, գյուղ առ գյուղ, տուն տուն առ առ աշխատել, չէ՞ որ, ինչպես բազմաբաժնիների հետ հանդիմանը հայաստան է նույն ինքը Միրադեղյանը, ճասը ճախի Նոյեմբերյանից են իր կարիքն ունենի, այսօր էլ ինքը նրանց կարիքն ունի: Ասել է թե եկել է փոխհասարակական դաշինք (թեև Նոյեմբերյանից են գոյացնում ԵՊ նախկին նախարարի կողմից արված բարեգործության ոչ մի փաստ չկարողացանք «ֆիսել»), և հետևաբար ուր Միրադեղյանը ստիպված է կարելու այս դաշինքը դիմել սարբեր մեթոդների, այդ թվում՝ արդեն իսկ փորձված «ՀՀ-ական սեխնուղղակներին»:

«Ես գյուղն իմն է, ես սարածն իմն է»

Առավորապես այսպիսի իրավիճակ է ստեղծված մարզի մյուս երկու թիվ 73 և 74 ընտրատարածներում: Այստեղ, ինչպես եւ «Վանոյի ընտրատարածի» դասարանում, հիմնական նախընտրական կողմերը սեղական հայրենասիրությունն է: Այդ առումով թերեւս բացառություն է կազմում թիվ 73-ում «Միասնություն» դաշինքի կողմից առաջադրված Գեւորգ Դավթյանը (ՀՀ անդամ, նախկինում «Հանրապետություն» ընկից), որը նախորդ ընտրություններում ԱԺ ժամանակավորության մանդատ է ստացել նույն ընտրատարածից ստացած ֆվեներով: Երևանի Արադաք ֆարիկայի սնորհի մարզում կատարած բարեգործությունների մասին ժամանակակից մարզապետները: Համեմատաբար կանխատեսելի իրավիճակ ունեցող թիվ 73-ից սարբերվում է թիվ 74-ը, որտեղ մասնագետների գնահատմամբ, ծայրերը կրաբալան գրեթե հավասարապես բոլոր 13 թեկնածուների միջև (բացառությամբ մեկ երկուսի), որոնք ունեն սարբեր հանգամանակներով դայամանակավորված մեկնակները կազմակերպելու: Օրինակ, Արամազդ Զախարյանի եւ ՀՄԿԿ առաջնորդ Վազգեն Սաֆարյանի դեպքում հիմնական կողմերը նրանց նախորդ ակտիվ ժամանակավորական գործունեությունն է: «Իջևանյան գորգերի» սնորհն Բաբկեն Խուրադեղյանինը ավանդական գորգագործ իջևանցիների կենտրոնը: Այդ առումով նախկին Հանրապետության ընդգրկող այս ընտրատարածում մի ֆանի սասնյակ ծայրերից են ընդգրկված կարող է ճակատագրական լինել թեկնածուների համար:

«Մեր սանը սպորտ չլինեն»

Ավան սեղական հայրենասիրական ոգի ներշնչող այս խոսքերն են դարձել ուր Միրադեղյանի նախընտրական կարգախոսը, որտեղ ավելի բացահայտված է հայրենի բնաշխարհով սոցիալական գրող Միրադեղյանը, ֆան ֆաղակական գործիչը: «Վանո Միրադեղյան անունով մի ճղա էր եկել գրականության

Առողջարանային մարզում առողջ նախընտրական մթնոլորտ

Մի ֆանի բացառություններից բացի, Սալուցի մարզում առաջադրված գրեթե բոլոր մեծամասնական թեկնածուների նախընտրական ծրագրերում շեշտված էին միեւնույն սեղական նշանակության խնդիրները՝ ողորման ջրի համակարգի բարելավում, սահմանները գյուղերին հարկերից ազատում, այգիների վերականգնում, սակագների իջեցում, աշխատատեղերի ստեղծում և այլն: Այնպիսի տղամարդկանցից մեկն է սեղանից, որ այդ սարածից ԱԺ ժամանակավոր ընտրվածները թե՛ է լուծեն գործադիր իշխանության խնդիրները: «Իսկ ի՞նչ է անում մարզի գործադիր իշխանությունը» հարցին, մարզապետ Արմեն Դուրյանը, հավաստիացրեց, որ մարզապետարան ավելի առաջ է անցել թեկնածուներից, եւ արդեն սկսել է նրանց նախընտրական արագաբաժնում շեշտվող խնդիրների լուծումը: «Մենք աշխատում ենք, նախածեղծում, թեկնածուները՝ խոստանում», կատակեց մարզապետը: Եվ չնայած նախընտրական բռնաբռնի, մարզապետի հետ «Ազգի» գոյացր կառուցվեց վերոհիշյալ խնդիրների շուրջ: (Դրան կանոնադրաբանում «Ազգի» առաջիկա համարներում): Ինչ վերաբերում է կուսակցությունների վիճակին, առաջ սարբեր գոյացրեցից ժամկետ, որ 21 կուսակցություններից սալուցցիները ծանալում են կեսի միայն և առավել հայտնիներին: Հետաքրքիր է, որ հասկանալի գյուղական բնակչության հետ գոյացրում առավել բացահայտ

վում էր Կարեն Սերոբյանի անունը: Կոմունիստները, դաժանակները եւ ԱԺ-ն նույնպես ծանալված են հեռավոր այս մարզում, սակայն այդ իմաստով առավել վատ է նորաստեղծ կուսակցությունների վիճակը, եւ հասկանալի Արմենադաշտի արագաբաժնից կարող են ունենալ իրենց համակցությունները, նույնիսկ արագաբաժնի անել, բայց դա թե՛ է կրի ավելի բաց խորհրդատվական բնույթ է ոչ թե ժամանակակից: Ոչ ոք ոչ մեկին երբեք չի կարող ունենալ ժամանակ: Մարզապետի այս խոսքերն էլ թերեւս թե՛ է համարել Սալուցում ազատ և արդար ընտրությունների կազմակերպման երաշխիք:

բյուրը ծանալում է որքան լավ կազմակերպված է աշխատող ղեկավարի (Նոյեմբերյանում՝ օրինակ, հիշեցին, որ ամեն գյուղացիներից սեղանից 4. Դեմիրճյանն այցելել է Նոյեմբերյանի գյուղեր եւ հենց ծառից ծառակել Նոյեմբերյանի հայտնի «ուսուրի» սեսակի դեղձը-9. Ս), իսկ երկրորդ դեղձում, լինելով Արաբաբեյանի հետ ամենաերկար սահման ունեցող մարզը, ՀՀ ՊԽ-ի եւ ընդհանրապես ժամանակակից դեռ ու նշանակությունը: Ինչ վերաբերում է ընդհանրապես մարզի նախընտրական իրավիճակին, առաջ մարզապետ Դուրյանի կարծիքով, մարզում բնութայնը ներդրանակ առողջ եւ հանդուրժողական նախընտրական մթնոլորտ է ստեղծվել, ինչը, նրա խոսքերով, մարզի ժողովրդի մեղք, դարձյալ բնութայնը ներդրանակ բնակչությանը է բխում: «Մենք սովոր ենք երբեք թե՛ կամ հակառակորդ փնտրել մեկս մյուսի մեջ»: Սալուցի մարզապետի կարծիքով, սեղական իշխանությունները կարող են ունենալ իրենց համակցությունները, նույնիսկ արագաբաժնի անել, բայց դա թե՛ է կրի ավելի բաց խորհրդատվական բնույթ է ոչ թե ժամանակակից: Ոչ ոք ոչ մեկին երբեք չի կարող ունենալ ժամանակ: Մարզապետի այս խոսքերն էլ թերեւս թե՛ է համարել Սալուցում ազատ և արդար ընտրությունների կազմակերպման երաշխիք:

ՊԱՅՄԱՆԱՅԻՆ ԿԱՌԱՐԱՆՆԵՐ
Սալուց-Երևան

«Փարիզում դեսպան լինելը մեծ դասիկ է եւ մեծ դասախանասվություն»

Ֆրանսիայում հայաստանի հանրապետության դեսպան Էդվարդ Նալբանդյանի հարցազրույցը «Ազգ» օրաթերթին

- Պարոն Նալբանդյան, արդեն շուրջ մեկ ամիս է, ինչ դուք նշանակվել եք Ֆրանսիայում Հայաստանի դեսպան: Ի՞նչ կատեի այս նշանակման մասին:

- Ինձ համար մեծ դասիկ է ներկայացնել Հայաստանը Ֆրանսիայում, որի հետ մեր երկիրն ունի առանձնահատուկ ջերմ հարաբերություններ եւ համագործակցում է բոլոր հնարավոր բնագավառներում և ֆալակական, տնտեսական, մշակութային եւ այլ: Ֆրանսիան միջազգային աստիճանում եւ մասնավորապես Եվրոպայում առաջնային հեղինակություն վայելող երկրներից է, եւ այս իմաստով մեծ ակնկալում ենք նրա աջակցությունը Եվրոպական կառույցներում Հայաստանի լիարժեք ընդգրկման համար: Ֆրանսիան Սինկի խմբի եռանախագահության անդամ է եւ գործնականում կարեւոր դերակատարում ունի Լեոնային Ղարաբաղի խնդրի խաղող կարգավորման գործընթացում: Ֆրանսիայում են արդում ծագումով հայ շուրջ կես միլիոն ֆրանսացիներ: Ֆրանսահայ համայնքն ամենաբնականաբար մեկն է ամբողջ սփյուռքում: Մի խոսքով, դեսպան լինել Փարիզում մեծ դասիկ է, բայց նաեւ մեծ դասախանասվություն:

- Ինչպե՞ս եք ծրագրում բարելավել Փարիզի դեսպանության վարչական աշխատանքը, որոշե՞լիք դեսպանությունը կարողանա հաջողությամբ իրականացնել իր առաքելությունը:

- Պե՛տ է հաշվի առնել, որ մեր երկիրն ընդամենը յոթ տարվա փորձ ունի արտերկրում դիվանագիտական ներկայության առումով, այսինքն այս բնագավառը առանձնապես մեր մեծ ակնկալի հանրապետության համար: Ինչ վերաբերում է կոնկրետ Փարիզի դեսպանությանը, առաջնակարգ աշխատանք արդեն տարվել է, բայց էլ ավելի զեռես տիտի արվի: Այժմ խոսքը վերաբերում է

դեսպանության այնպիսի մի գործուն մեխանիզմ ստեղծելուն, որն աշխատանքային լինի անկախ անձերի փոփոխությունից:

- Չե՛ք կարծում, որ օգտակար կլինե՞ր, եթե դեսպանությունն ունենար հասուկ մամուլի ծառայություն, որը կխթաներ մամուլի եւ հասարակայնության հետ տարվող ֆալակականությունը՝ նդաստելով մեր երկրի հարաբերություններին Ֆրանսիական հասարակության եւ Ֆրանսահայ համայնքի հետ:

- Մամուլի ծառայության մասին կարող ենք խոսել, եթե ներառում է մեկից ավելի անձանց: Իսկ եթե սվայ բնագավառով զբաղվում է միայն մեկ հոգի, առաջին կլինի խոսել մամուլի հարցերով դասախանասուի մասին: Պե՛տ է հաշվի առնել նաեւ, որ դեսպանությունում այսօր աշխատում են ընդամենը երեւ ղիվանագետներ, իսկ մեր առջեւ կան ոչ դակաս, րան 30 խնդիրներ եւ աշխատանքի ուղղություններ: Այսինքն, այն դիվանագետը, որը դասախանասու է մամուլի հարցերի համար, միաժամանակ դասախանասու է նաեւ, ասեմք, ինչ այլ ոլորտների համար: Բայց դա ամեննեւն չի նշանակում, որ դեսպանության ուժարության կենտրոնում չի գտնվելու մամուլի հետ աշխատանքը ամենալայն իմաստով:

- Մամուլի հետ կաղված հարցերն ամենակարեւորը եւ առաջնայինը չե՞ն դեսպանության աշխատանքներում:

- Մամուլի հետ կաղված հարցերն ամենակարեւորը եւ առաջնայինն են, ինչպես եւ մյուս դայամանակաւորն ասած, երեսու ուղղություններն ու խնդիրները, որոնք ծառայում են դեսպանության առջեւ ամենաբաղմազան ոլորտներում:

- Ի՞նչ կատեի հայ-ֆրանսիական հարաբերությունների ներկա փուլի մասին, մասնավորապես առեսրատեսական բնագավառում:

Ապրիլի 24-ին Վաղրական կամարի տակ ծագելուակ ղնելուց հետո, դեսպանը մեկազում է կամարի դառնո գրում:

ռում:

- Հայաստանը կարեւորում է բաղմաբնույթ հարաբերությունները Ֆրանսիայի հետ: Մեր համագործակցությունը հասկաղես զարգացել է առեսրատեսական բնագավառում: Այսօր Ֆրանսիան Հայաստանի համար կարեւորագույն գործընկեր է ներդրումների առումով: Ներկայումս կաղմակորման ընթացի մեղ է մեր երկու երկրների միջկաղակարական տնտեսական հանձնաժողղղը, որի հետագա գործունեությունը, վատեի եմ, էլ ավելի կամարողի իրակաղայմանագրային հիմները նոր լիցի հաղողղելով մեր երկրների տնտեսական հարաբերություններին: Դեսպանությունն, անուուս, ակնիվորեն աշխատելու է այս ուղղությամբ: Բայց գործնական անմիջական աշխատանքները ղե՛տ է իրականացնել երկու երկրների գործարարները:

- Հայոց ցեղատղանության մասին օրեննը դղված է Սենատում: Սակայն վերջինս մինչ այսօր չի

արտահայտել իր վերաբերմունքն այղ օրեննի առնությամբ, չնայած Ֆրանսիայի Աղղային ժողղվում ընդունվել էր միաժայն: Ի՞նչ դիրորոուում ունի դեսպանությունն այս հարցի վերաբերյալ:

- Այսօր խոսմն այն մասին է, որ Սենատը դեռես իր օրակարղում չի դրել ցեղատղանության հարցի ննարկումը: Ցեղատղանության ծանաղումը հայ դիվանագիտության կարեւոր խնդիրներից է, եւ Հայաստանն անում է հնարավորն այղ նդատակին հասնելու համար: Ցեղատղանության ծանաղումն անհրաձեո է ոչ միայն Հայաստանի, այլ եւ Եվրողայի, Ֆրանսիայի, լայն իմաստով ամբողղ միջաղղային հանրության եւ հենց նույն թուրիայի համար, որղեսղի 20-րղ դարին բնորոու դաժանությունն ու արհավիրները չկրկնվեն հաղողղ դարում:

- Փարիզում թուրիայի դեսպանը վերջերս հարցաղղույց սվեղ «ԱԶԳ» քերթին: Նախատեսում է

դիվանագիտական հարաբերություններ թուրիայի դեսպանության հետ:

- Ես ոչ մի խոչընղոց չեմ տեսում բուրական մամուլին հարցաղղույց սաղու առումով, եթե դուք դա նկատի ունեք: Հայաստանի եւ թուրիայի դիվանագետների, դասոնյաների շփումները, անղամ երկու երկրների դեկաղարների մակարղակով, նորություն չեն: Ես նույնղես խոչընղոց չեմ տեսում դիվանագիտական անհրաձեոության սահմաններում նաեւ Փարիզում թուրիայի դեսպանության հետ շփումների համար: Ինչ վերաբերում է երկու երկրների հարաբերություններին, աղա Հայաստանը, ինչղես հայտարարվել է բաղմից, դասրատ է թուրիայի հետ հաստատել դիվանագիտական հարաբերություններ, առանց նախաղղայմանների:

- Աղրբեղանական մամուլը դարբերաբար ողղում է, քե Ֆրանսիան ամբողղղին ընդունում է Աղրբեղանի տեսակեղ Լեոնային Ղարաբաղի հիմնահարցի կարղակորման առնությամբ:

- Սեն մի անղամ ես գործ ունեմ Աղրբեղանի հերթական փորձերի հետ ներկայացնել իր համար ցանկաղին իրեւ իրականություն: Լախագահ ժակ Երակին հավատարմաղրը հանձնելու ժամանակ ես հնարավորություն ունեղա Ֆրանսիական դեսպանության դեկաղարի հետ առանձնաղղույցի, որն ինձ հիմ է սաղիս ասելու, որ նախագահ Երակը ֆաղատեղայն է Լեոնային Ղարաբաղի խնդրի մանրամասներին: Սա ես մեկ աղաղույց է այն կարեւորության, որ Ֆրանսիան սաղիս է ԼԳ հարցի լուծմանը: Եվ կարող եմ նեել, որ Ֆրանսիական դիվանագիտությունը միեո կառուղղակակն մոտեղում է ունեղել եւ ունի այղ հարցի վերաբերյալ:

ԱՐՄԻՆԵ ԱՇԽԵՅՆՆ Փարիզ

Լիբանանի կրթական նոր ծրագիրը Եղանցում է հայկական ցեղատղանությունը

Մինչեւ վերջին տարիները Լիբանանում գոյություն ունեեր դեսական միասնական կրթական ծրագիր: Բաղաղաղիական երկարատե դասերաղմից հետո աշխատանք տարվեղ կրթական ծրագրի, մասնակորարար հասարակաղիտական առարկաների միասնակաղանացման ուղղությունը: Մղասվում է, որ լիբանանյան բոլոր դղողղներում այղ նյութերը հաղողղ ուսումնական տարվանիղ կուսուղանվեն միեւնույն դասաղրերով:

Դասաղրեր կաղմելու համար ստեղծվել են կենտրոնական եւ ժյուղային հանձնաժողղղներ: Կենտրոնական հանձնաժողղղն արղեն ավարտել է կրթական հասարակաղիտական նյութերի հիմնական դղույթների մշակումը: Աղղ հիմնաղղույթներով են առաղնողղվելու ժյուղային հանձնաժողղղները դասաղրերը դասրատելիս: Մղասվում էր, որ Հայոց ցեղատղանության քեման ընդղղղվելու էր աղղային դասղարակության կամ Լիբանանի արղի դասմության դասաղրերում, մասնակորարար եթե նկատի ունեանեմ, որ լիբանանահայությունը, ըստ ֆաղաղիական դասերաղմի վերղ դրած թանթի 1989 թ. աղղային համաժայնագրի, Լիբանանի յոթ մեծ համայնքներից մեկն է ծանաղված: Սակայն երկրողղական վարժաղանի առաղին դասարանի աղղային դասաղիղը, որը նվիրված է մարղու իրակուններին եւ միջաղղային հողակաղրերին, Եղանցել է ցեղատղանության քեման ընդհանրաղղես: Այժմ լիբանանահայության հույսը մնացել է նույն Եարի երկրողղ դասարանի դասաղիղը, որը դեռես չի Եարղղվել, վերաբերում է միջղղեսական հարաբերություններին եւ Միակորմած աղղերի կաղմակերղությանը: Սակայն, նկատի ունեանղով քեմաղիկան, դղվար քե Հայոց ցեղատղանության հարցին անղղարած լինի այս գրում:

Կենտրոնական հանձնաժողղղի անղամ, լիբանանյան համաղարանի դասաղիղս ԱՆՏուան Ստարան հայտարարել է, որ հիմնաղղույթները Եարղղելիս ինը նկատի է ունեղել լիբանանիցների եւ հայերի կրած տատղանները:

Կրթական նոր ծրագրում հասուկ ուժարության է արժանացել դղղեսիկան հարցը, որովհետեւ որղես համարարական հարց, անհնար էր բաց բողղել: Սակայն, հայկական հարցի եւ Հայկական ցեղատղանության անտուղղ դեսական ծրագրում Ստարան եւ ուրիցները բացարղում են կրթական նոր ծրագրում համայնղային հարցեր չթաղծաղնելու երկրի ֆաղաղական դեկաղարության դաղանղղղ: Կրթական նոր ծրագրի հիմնական նդատակն էլ հենց համայնղային Եարեղը համաղղրբանանյան Եարեղին զոնեղն է հանում լիբանանյան միասնակաղիտական հասարակության ստեղծման: Ինչղես հայտնի է, Լիբանանը համայնղային դեսական կառույց ունեղող երկիր է, ուր դեսական կարեւորագույն դասոնները բաժանված են զղխաղոր համայնքերի միջեւ: Այս համայնղային ֆաղաղական համակարղը բաղմիցս ննաղասղվել է տարբեր Եղանակների կողմից: Թղում է, քե Լիբանանի նոր նախագահ եմի Լաղուղը հաստատակամ է ամբողղ երկրում վերղ դնելու այս համայնղային դղույթանը, ինչղես դա հաղողղացել էր երկրի բանակի հրամանատարի իր նախկին դասոնում:

«Ընղղեմ բոնության» Եարժման ակնիվիտ, քեմաղրերի ուսումնաղիության դասաղրերի ուսումնաղիության հեղինակ օրիողղ Ուղարիտ Յունանը, որին անձնաղղես մոտիկից ծանաղում են, դաղանղում է տարբերակել լիբանանահայությանը երկրի մյուս կրոնական համայնքներից, որովհետեւ հայերը միաժամանակ նաեւ աղղային համայնք են: Նա հարց է տաղիս. «Ինչ ոչ զղայնություն է ցուղաբերվում հայերի նկատմամբ ու նրանց վերաբերվում են լիբանանյան մյուս համայնքների նման»: Նա ավելաղղում է, որ հանձնաժողղղներում, երթ խոսաղում է Հայկական ցեղատղանության հիեասակման մասին, հանձնաժողղղների Եաս անղամներ առարկում են, քե նման դեղղում ստիղղված են հավատարաղղես տեղ հասկացնել մյուս համայնքներին, ինչղ չի համաղասասաղխանում կրթական նոր ծրագրի ողղուն: Առարկողներն առաղարկում են ընդհանրաղղես լանղղաղատեղայն այս հարցին մյուս համայնքների բողղող կամ դաղանղները չզղղողղու համար: Օրիողղ Յունանը նում է, որ այս առարկողղերը, վատարներ, առաղնողղվում են իրեց համայնքի Եարեղով, մինչղետ տեսակաղորեն հայտարարում են, որ հարկավոր է համաղղրբանանյան Եարեղը գերղղել դասել համայնղային Եարեղից: «Իրականում, աղղային ներդասակություն չկա հանձնաժողղղներում», դղղողում է Ուղարիտ Յունանը, ավելաղղելով. «Նրան ոչ մի կեղղ չեն ուղղում հասկանաղ, որ լիբանանահայերը սոսկ համայնք չեն, այլ երեղիկական իննուղղայն խումբ՝ իր առանձնահասկություններով եւ ցեղատղանության իր հիեողղություններով»:

Մի խոսքով, Հայկական ցեղատղանության հարցը զոն է զնում լիբանանյան միջհամայնղային բաղղարին: Սակայն, քվում է, քե լիբանանահայությունը չի ուղղում զիղղել այս հարցում: Հայկական դասաղմակորական խումբը, որի նիատերին վերջերս սկսել է մասնակեղել նաեւ կառուղղության միակ հայ անղամ, ոչ դասաղմակոր Արրուր Լաղարյանը, հարց է առաղղարել հայերեղը դասոնաղղես ընդղղղելու դեսական կրթական ծրագրում (հայկական դղողղների համար) եւ երկրի դասոնական տնեղի Եարում ընդղղղել զոնե մեկ հայկական տն Հայ առաղղելական եկեղեղու Արծուղնըղ (նումղարի 6), վարղանանց տնը կամ Սեծ եղեոնի զոների հիեասակի օրը: Վերջինիս ընղղուման համար հայկական դասաղմակորական խմբի ներկայաղուղի Աեղուի Հոլմանյանը նախաղղայման է դում Լիբանանի խողղղարանում Հայկական ցեղատղանությունը հասկորեն դասաղարտող բանաձեի ընղղումնը (իեղեղներն, որ Լիբանանի խողղղարանը երկու տարի առաղ ընղղումել էր մի քողղ բանաձե): Նա նաեւ համողղված է, որ Հայկական ցեղատղանության հարցը դասաղմակողղելու է Լիբանանի դղողղներում: «Հայոց ցեղատղանությունը զոն հայկական հարց չէ, այլ համաժարղղային», հայտարարել է հայ դասաղմակորը:

Նախարարի փոխարեն

Քաղաքական առումով դժվարին խորհրդային տարիներին մեր ժողովուրդը սվեց փայլուն դեմեր, որոնցից ամեն մեկը յուրովի հարստացրեց հինավուրց ավանդույթներ ունեցող հայ մշակույթը: Ազգային կինեմատոգրաֆում նման երեւոյթ էր Ֆրունզե Դովլաթյանը 1994-97 թթ. Հայաստանի ԹՍՍ Նախագահը եւ ՀՈԱԿ Հանրապետական վարչության անդամը: Մի փանի ամիս անց կլրանա կինոռեժիսորի մահվան 2-րդ տարեկիցը, իսկ այսօր նա տննելու էր ծննդյան 72-ամյակը...

Դիտարկելով Ֆրունզե Դովլաթյանի դիմումային աշխատանքից «Դիմա Գործի կարիերան»-ից՝ մինչեւ «Երեւանյան օրերի խորհրդակ» ընկած ճանապարհը հասկանում ենք սեսնում ու զգում այն ահռելի անդունդը, որ բաժանում է մոսկովյան երիտասարդ, անհոգ ու հաջողակ ռեժիսորին «Հայֆիլմում» հաստատված հասուն մշակութապետին: Ժամանակահատվածը, որ բաժանում է վերոհիշյալ երկու ֆիլմերը, մեծ է: Ընդամենը տասնմեկ տարի տախտակացվեց, որոշեցի իր մի փանի աշխատանքներում վերջնականապես ձեւավոր-

վորեն ու: Պատճառները դժվար է ի հայտ բերել: Ֆիլմն իր բնույթով ինքնակազմակերպում է եւ տարիների հայկական կինեմատոգրաֆում եզակի երեւոյթ: Մա իրով եվրոպական ոճի ֆիլմ է, հեծեալաբար դաստիարակյալ էր, որ դժվար ըմբռնելի թվաց 70-ականների խորհրդային հանդիսատեսին: Իչերև էին դաստիարակ ֆիլմն ընկալելու: Դովլաթյանական արվեստի ողբերգականության առաջին, դեռեւս ոչ գերակշռող ազդակները հնչում են արդեն «Առավոտյան գնացքներ» ֆիլմում: 1963-ին նկա-

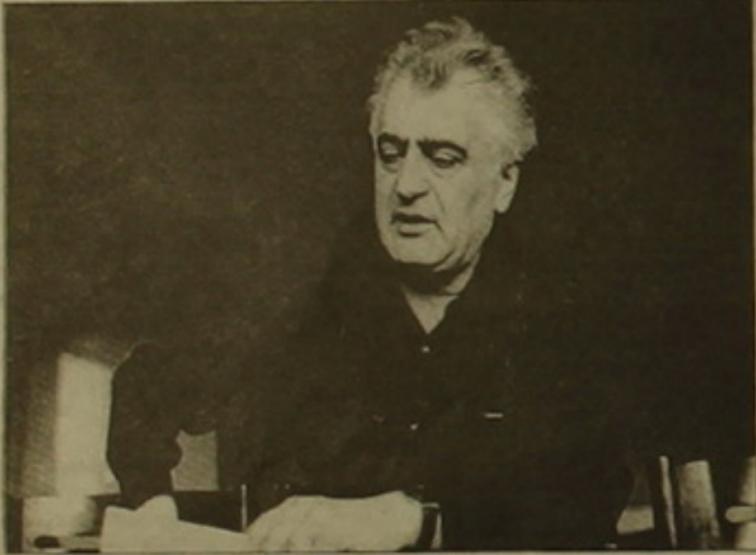
հայրենի հողին մոտիկ, որն էլ նրանց գոյատևման կենսական ու միակ ճեմարիտ արդյունքն է: Ֆիլմը բարձր է գնահատել Սերգեյ Փարաջանովը: «Դովլաթյանի ֆիլմը խորապես ինքնակազմակերպված ստեղծագործություն է: «Սենավոր ընկուզեմին» մեր կյանքի, մեր արժեքի, մեր լեռների ու մեր հողի արագիրն է: Նա մեր ցավերի հեծն է ու բերկրալի կանխազգացումը նոր փոփոխությունների»: Եվ Փարաջանովը ֆիլմը համեմատում է հայկական զոհարանի հետ: «Սենավոր ընկուզեմին» կինոնկարում դրվագային դերով հան-

րարահայտել իր բարոյական, հոգեւոր ու հայրենասիրական կայուն սկզբունքները, սակայն աշխարհին նրա մոտեցումը միակողմանի է: այդ աշխարհը ներառում է հակադիր անձանց ու ճեմարտություններ, որոնց մի մասի հանդեմ հեղինակը հանդուրժող է, մյուսների հանդեմ խստադատաբար, բայց երբեք ոչ անարար: Թե որդես անձ եւ թե որդես արվեստագետ Ֆրունզե Դովլաթյանն ասես հայտարարում է, որ իր փիլիսոփայությունը խեղու եւ կաղապարի փիլիսոփայություն է, կեղծ ոգեւորվածության կամ անհաղորդության գաղափարախոսու-

Մի անմար կարոս հոգում

Ֆրունզե Դովլաթյան. Աշխարհայացք եւ ժամանակություն

«Իմ ֆիլմերում չգտե՛լ եմ հաստատել սեփականը, ճշմարտացիին»

Երբ ներդառնակվում են միջին ու զգացմունքը

«Ո՛վ եմ ես: Մա մի հարց է, որով յուրաքանչյուր ու ժամանակ առ ժամանակ դիմում է ինն իրեն մի տեսակ արած-չարածը ստուգելու, գուցե եւ աշխարհում իր տեղն ու դերը ճշտելու համար: Եվ երեւի թե այս հարց ու դասաստիանի ժամանակ մարդն ամենամանկեղծ դառնում է ամբողջ: Հիմա առաջին անգամ այդ մասին լիարժեք բարձրաձայն խոսեմ չնայած մինչեւ վերջ անկեղծ լինելու ինձ կդարձնի անապատառ: Բայց եկե՛մ հարցն ամբողջացնենք մարդու, հասկապետ արվեստագետի համար շատ եւական «որտեղից ես գալիս» շարունակությամբ, փանի որ սկիզբն անհատի ներքին խորումների եւ ձեւավորման քաղցր է, որ հետագայում երբեմն հասկանալի թուրքացում է նրա ստեղծագործություններում»: իր կայացման ճանապարհը այսպես է բանաձեւել Ֆրունզե Դովլաթյանը:

Վելով, Դովլաթյան անհասն անդրադառնալ բարձրագույն մի ոլորտի, որին վաղ թե ու հանգել են բոլոր ստեղծագործողները, անհատի ողբերգականությանն ու դաստիարակությանը, նրա հոգեբանության անտեսանելի թելերին, որոնցով են դաստիարակվում նրա գործողությունները, արտաբան թերեւս արտուրդ ու վերացական, սակայն ներուստ խորապես հիմնավորված ու բացառելի: «Երեւանյան օրերի խորհրդակայում» դժվար է որսալ որոնքից լայն կամ շուտակալից երաժեշտության, Մուսկի նկարչության, ինչ որ չափով Ֆելիքսի արտուրդ կինոարվեստի, Կաֆկայի ու Բամբուլի գրականության մոտիվները: Դիվային ու անելանելիության դեմ դայաբոլի արդեն հոգեկոտ ներուժը, որ առաջնորդում է հերոսին: Ամենին, ի վերջո ստառվում է ասես խորհրդանշանով խղճի օրենքներին հավասարիմ անհատի կործանումը ցանկացած դեղմում: Նման հերոսները լիարժեք հեռանալ, փանի որ չափից դուրս ծանր է նրանց ուտերին դրված բեռը, ամեն ինչ հասկանալու բեռը: Ֆիլմի ծանր ճակատագրի դաստիարակումը հայտնի է փակված վերածելով ու արհեստականորեն մոտացության մասնակցելով «Երեւանյան օրերի խորհրդակայում» ըստ արժանավայն գնահատվեց ցավա-

րահանված: Այնուհետեւ ավելի են ուժգնանում խորհրդային կինոարվեստում իր ինքնատիպությամբ աննախադեպ «Բարեւ, ես եմ» հանրաճանաչ կինոնկարում: Եթե Դովլաթյանի առաջին երկու ֆիլմերը կարելի է համարել «մաքուր» ռուսական աշխատանքներ, ապա «Բարեւ, ես եմ» ֆիլմը հայկական ու ռուսական «մոտիվների» զեղեցիկ միախառնումն է, խառնուրդն ու ծնունդը:

Նրա առաջին իրապետ ազգային եւ հայրենասիրական գաղափարախոսության քաղաքական կայացած ֆիլմը «Սարոյան եղբայրներն» է, որը նախորդեց «Երեւանյան օրերի խորհրդակայում» եւ հեղինակին հնարավորություն ընձեռեց մեկ անգամ եւս լրջորեն վերադառնալու դերասանական արվեստին: Բնականաբար, ստեղծագործողը որեւէ ծրագիր իրագործելու կարող է մինչեւ վերջ չվստահել կատարողին գիտակցելով, որ չի կարող բացառել ու հասկանալ դերի ողջ խորությունը: Դովլաթյանը մարմնավորեց Հայկ Սարոյանին՝ դրանով իսկ իրականացնելով իր ամենահմայիչ դերակատարումներից մեկը:

Մեծ առանձնահատուկ ուշադրություն դարձնել նրա ֆիլմերի կանաչի կերպարներին: Դրանք փոփոխել այլ են ուրիշ ֆիլմերի հետ համեմատած, փանի ռեժիսորը միտոս դերասանուհու ճիշտ ընտրություն է կատարում, ինչի շնորհիվ էլ իրենց դերասանական կարիերան նրա կինոնկարներում սկսած շատ կանաչ արագորեն արժանանում են ճանաչման (Տերեխովա, Ալեքսովա եւ այլն): Նրա ֆիլմերի հերոսուհիներն ընդհանուրից տարբերվում են յուրատեսակ խելացիությամբ ու հմայով, միայնակությամբ ու բախտով, ներաշխարհի հարստությամբ:

Դովլաթյանի վերջին երկու ֆիլմերը «Սենավոր ընկուզեմին» եւ «Կարոսը» իր արժաններն ու ճանադարհը գիտակցած մարդու անկեղծ ու քափարկալի ասելիքն են աշխարհին: Պատահական չէ, որ երկու ֆիլմերում էլ դերակերպ գարգանում են գյուղում, Դովլաթյանի հալածական հերոսներն այժմ հոգու հանգստություն են փնտրում

դես եկող, մասնագիտությամբ գեղանկարիչ Ռաֆայել Արոյանին «Կարոս» ֆիլմում Դովլաթյանը վստահեց զլխավոր դերը: Ընտրությունը ճիշտ էր, որովհետեւ այդ դերը վարդես խաղ եւ արվեստավարժ չէր դառնալու, այլ, ռեժիսորի խոսքերով, «խորը դրամատիզմ ադրած, կոստրոմից փրկված, թախծոս այժերով տարեց հայ մարդու»: «Կարոսն» ըստ իս, ամենագեղեցիկն ու ներդառնական է Ֆրունզե Դովլաթյանի աշխատանքներից: Ֆիլմում առանձին տեսարաններն իրենց լուսավորությամբ ու փոխաբերականությամբ հաճախ գեղանկարչական կազմ են հիշեցնում: Այս կինոնկարում անհրաժեշտություն էլ չկար լարվածություն ու գերհագեցածություն ստեղծելու, ինչպես «Երեւանյան օրերի խորհրդակայում» հեղինակի ու հերոսների մասշտիբ լեզուն արդեն

թյուն չէ, այլ Հավաս է, անհատի ու հայրենիքի, սիրո ու բարեկամության հանդեմ արագավ, ջինջ ու դասանեկան հավաս:

Եվ չնայած կյանքի հանդեմ կրֆոս սիրուն ու բացարձակ ճեմարտության անընդհատ որոնումներին, որոնք էլ Դովլաթյանի ֆիլմերի անգամ ամենամանուս կերպարները հիշարժան են դարձնում, նա լիարժեքորեն օրյեկտիվ չէ, որովհետեւ ունի իր Հերոսը, որին մինչեւ վերջ հավասարիմ է մնում: Թերեւս արանում է ամփոփված սկզբունքային արվեստագետի ճիշտ մատողությունը, նրան լիարժեք չէ անկառաջություն դրսեւորել փողեմիության ու դավաճանության հանդեմ հավասարեցնելով դրանք իր հերոսի իղբալեռերին: Ի վերջո, նրան կարելի է համարել անհասարակ, սուրյեկտիվ գաղափարախոսության տեր ռեժիսոր, որի հերոսները, առանց որեւէ

ամեն ինչ բացահայտում է միաժամանակ, դեղմերի զարգացումից զատ, ֆիլմի զլխավոր ենթատեքստը վստահելով ոչ թե մարդկային խոսքին, այլ երազին: Հերոսի Առախել էլոյանի երազը մոգարչյան Ռեվիլեմի, ապա Բախի երաժեշտությամբ ուղեկցվող, «Կարոսի» հանգուցային հասկանալի է, եղծոնի դասանված, անդեմ զոհեցի հետադարձում են ձեռնուտն ասես հորդորելով վերադառնալ նախնյաց երկիրը: Այդ անցյալը, որ, ինչպես մարմնող թոնիրը ֆիլմում, հանգիստ չի տալիս հերոսին...

կեցվածամտության, դարգադես չեն հասնում աշխարհի հետ: Հեճախական է, որ նրանք եւ հոգու խորում, եւ որոշակի գործողություններով դայաբոլով աշխարհի «սխալ» օրենքների դեմ, մի տեսակ խաղաղ ու անաղմուկ են հեծանում իրենց մահկանացուն կնեկով առանց քաշեղանկության:

Եվ վերջում

«Ո՛վ եմ ես»: Յուրաքանչյուրիս ներաշխարհում համառոտն հնչող այս հարցը ուման կյանքի ընթացում այդպես էլ անդաստիան են թողնում, իսկ ովքեր մի օր գիտակցում են...

Չնայած յուրատեսակ կինոարվեստից հեղեցնող իր բուռն կյանքին, կենսափորձին ու հաջողություններին Ֆրունզե Դովլաթյանը, եթե ողջ լիներ, 72 տարեկանում էլ նույնդիպի սպանադով ու անվստահությամբ կհարցներ. «Ո՛վ եմ ես»: Եվ այդ հարցը, եթե արտաբերվեր, կնշանակեր, որ նրա ճանապարհը դեռեւս շարունակելի է, զարգացում անստառ, բացարձակ ճեմարտության որոնումները անավարտ: Հետեւաբար նա դեռեւս ստեղծելու էր...

Մրվեստի հետ առաջին ծանոթությունն իրականացնելով թասրոնի միջոցով, որդես դերասան, Դովլաթյանը կարճ ժամանակ անց հասկանում է, որ չի կարող սահմանափակվել սոսկ կատարողի մասնագիտությամբ: Սեփական ներաշխարհը բացահայտելու եւ հոգում կուտակված ճեմարտությունները նվիրաբերելու անհաղթահարելի ծգանումը դարգ եւ դարձնում նրա իսկական կոչումը: Նա ի բնե ստեղծագործող է եւ ի բնե ռեժիսոր: Անկեղծությունը, որ, ըստ Դովլաթյանի քաղաքագրների, նրա բնավորության վառ հատկանիշներից էր, որին այդպես էլ չդավաճանեց, ճանադարհասկզբին մեծ ծառայություն մատուցեց նրան: Կինոռեժիսորը զգավ իր կոչումը: Հետագա տարիներն արդեն այս հիմքին արմատացած արվեստագետի ինքնահաստատման ընթացքն էին, որոնք երկարատեւ ստեղծագործական կյանք շնորհելով նրան հնարավորություն սվեցին ստեղծելու 9 արժեքավոր ֆիլմեր:

Կինոռեժիսորի աշխարհը

Դովլաթյանի մասին շատերն են գրել, որ նրա ֆիլմերը զարմանալիորեն չեն կրկնում միմյանց, որ հեղինակը, բեռնային թոնիր կատարելով ժանրերի միջու, ամեն անգամ կարողացել է ստեղծել մի նոր աշխարհ նույնիսկ համոզիչ, որ փան նախորդը, նույնիսկ հազեցած խայտարեց կերպարներով ու իրադարձություններով: Թեղեք: Նա չի զլանում յուրաքանչյուր ֆիլմում վե-

